

Det frie valg og velfærd

F O R B U N D E T A F O F F E N T L I G T A N S A T T E

Politisk ansvarlig

Dennis Kristensen

Tekst

Christian W. Larsen (DJ)

Redaktion

Tom Bjerregaard, Jens-Jørgen Krogh, Inge Frölich, Maria Bregnhardt, Lea Groth-Andersen.

Grafisk tilrettelæggelse/layout

Joe Anderson og Maja Honoré

Forsidefoto

Henrik Sørensen

Illustrationer

Bob Katzenelson

Tryk

FOAs trykkeri

Oplag

750 eksemplarer

September 2004

FOA KONGRES 2004

faglghed og tryghed

Debatoplægget Det frie valg og velfærd udgives i
forbindelse med FOAs 3. ordinære kongres 4. – 8. oktober 2004

Det frie valg og velfærd

*Det er ikke alt, der kan tælles, der har værdi.
Det er ikke alt af værdi, der kan tælles.
Albert Einstein*

Hvad mener du om “det frie valg”, når vi snakker velfærd? Det frie valg er vel en god ting, er det ikke?

Frit valg på alle hylder er noget, enhver dansker siger ja til uden at blinke. Ønsker man ikke et frit valg, risikerer man at blive stemplet som konfliktky eller ude af stand til at tage vare på sit eget liv.

Men er det altid en fair måde at stille spørgsmålet på?

Hvad nu, hvis man ser det frie valg som en modsætning til “det ufrie valg”? Siger man det, virker spørgsmålet nærmest absurd. Hvem er tilhænger af tvang og ufrie valg? Sandheden er vist, at vi ikke kan diskutere frit valg i et fremtidigt velfærdssamfund uden at acceptere visse begrænsninger.

Et frit valg forudsætter nemlig rammer om det, vi vælger. Frit valg for de ældre borgere, der dagligt eller ugentligt får besøg af hjemmehjælpen, giver kun mening, hvis hjælperen er i stand til at levere ydelsen. Og hvis der er tid til at levere ydelsen. Frit valg inden for dagplejen giver først mening, hvis borgerne ved, om dagplejen handler om de 0-3 årige i dagtimerne – eller hvis dagplejen også ydes om aftenen og natten.

Frit valg for borgerne forudsætter altid rammer, ressourcer, og prioriteringer fra den kommune, der lovmæssigt træffer beslutningen om ydelserne.

Denne lille pjece vil gerne inspirere til en debat om det frie valg. Den giver ikke svar, den rejser

spørgsmål. Men den forudsætter et par vigtige præmisser:

Kommunerne kommer under stigende pres, når de knappe ressourcer fordeles. Vore tillidsfolk og medlemmer skal derfor i højere grad end tidligere deltage aktivt i de kommunale prioriteringsdebatter. Sat på spidsen, er tillidsfolkenes indsats lokalt mere værd for velfærdsdebatten, end forbundsformandens indsats på Borgen.

Man skal kende de daglige dilemmaer, før man er i stand til at træffe hensigtsmæssige valg om fremtiden. De daglige dilemmaer skal analyseres fordomsfrit, vi bør begrave alle hellige køer. Vi bør acceptere, at “plejer er død”. Hvis vore menneskelige ressourcer skal blomstre, bør vi gribe alle udfordringer taknemmeligt.

Man skal have holdninger, før man kaster sig ud i handlinger. Men vore holdninger skal baseres på fakta og sund fornuft. Luftkasteller baseret på “virkeligheden som den burde være” og ikke “som den er” risikerer at sætte os uden for indflydelse. Holdninger, der ikke kan omsættes til handlinger, er tidsspilde.

Pjecens formål er at nå så langt rundt i krogene i spørgsmålene om det frie valg, at vi tangerer de rammer, der gør det frie valg muligt. Rammer kan man naturligvis rokke ved, men vi kan ikke nægte, at rammerne er der, og at de er med til at forme de tilsyneladende frie valg.

God debat.

Ideologi eller sund fornuft

Når vi nærmer os begrebet det frie valg, truer automat-piloten med at overtage styringen. Det frie valg ligner jo til forveksling en ideologisk platform. Siger vi ja til frie valg, siger vi ofte samtidig ja til andre begreber som "pengene følger borgerne" og "supermarkedsmodellen", hvilket fører til en eksplosion af "tilkøbsydelselser"? Og den slags kan vi bestemt ikke lide.

Sæt nu, det frie valg betragtes som sund fornuft? Eller en gave fra himlen? Eller i det mindste er kommet for at blive? Hjemmehjælpen og dagplejen vil jo gerne levere en ydelse, borgeren har brug for. Og borgeren er gladest, når den fleksible hjemmehjælp er i stand til at skifte hurtigt og professionelt mellem opgaverne. Er det naivt?

Vi flytter os kun fremad, når vi fjerner fordommene. Bør vi ikke erobre det frie valg, så vi ser begrebet som en positiv udfordring? Det frie valg giver god mening – det er nærmest sund fornuft – hvis vi nærmer os begrebet fra følgende sider:

- skal frit valg gælde både leverandørerne og ydelser?
- skal frit valg flytte tilkøbsydelselser over i feltet for kommunale basisydelselser?
- skal vi ikke også have lov til at byde ind på tilkøbsydelselser?
- bør frit valg ikke gælde både borger og den professionelle?
- bør frit valg ikke indebære, at FOA centralt afleverer indflydelse til FOA lokalt?

Lad os starte med den sidste udfordring

Hvor frit er valget mellem Netto og Fakta, hvis man leder efter en god butik med kvalitetsvarer og god service? Og hvor frit er valget mellem discountbutikker og Irma, når varerne er langt dyrere i Irma, og man har småt med penge? Regeringen ønsker mere privatisering, og forsvaret det med et mantra om "frit valg". At borgerne skal have ret til frit at vælge, hvor de vil have passet deres børn, hvem der skal pleje deres gamle forældre osv, ligesom man frit kan vælge supermarked.

Men når jeg ser, hvordan supermarkeds kæderne udvikler sig, er det ikke den fremtid, jeg ønsker for børnehaver og ældrepleje.

Når jeg skal købe dagligvarer, kan jeg vælge mellem en række forskellige kæder med mere eller mindre service og højere eller lavere priser. Men ikke et eneste supermarked, der lever op til mine ønsker om fagligt uddannet personale, der ved, hvad de snakker om, og interesserer sig for kunderne.

Supermarkederne konkurrerer på prisen, og der er løn- og arbejdsforhold væsentlige parametre. Derfor er langt de fleste ansatte unge og uudannede på gennemtræk. Jeg frygter, at det kan gå ligesådan, når private firmaer skal til at konkurrere på børnehaver og ældrepleje.

Vi risikerer, at der kommer søde og rare mennesker, der gør deres bedste, men som ikke har nogen faglig baggrund. Efter kort tid søger de videre, fordi arbejdsforholdene er for hårde og lønnen for lav.

Ligesom man i dag ikke kan få svar på, hvor havregrynene er flyttet hen, eller hvad forskellen er på økologiske æg og skrabeæg, så risikerer vi, at de mennesker, som skal tage sig af vores forældre, intet ved om tegn begyndende demens.

Det er hverken frihed eller fremskridt efter mine begreber. Jeg vil meget hellere bruge ressourcer på at sikre en god offentlig service med veluddannede medarbejdere, der har ordentlig tid sammen med brugerne at sikre en god hverdag, end at få supermarkeds kræfterne ind i pleje og omsorg.

(Læserbrev Fyens Stiftstidende 15. august 2004.)

Holdning

Frit valg

Handling

Hvis en holdning ikke kan omsættes til handling, er holdningen så andet end varm ideologisk luft?

Nedlæg forbundshuset og giv al magt til tillidsfolkene

Hvis vi er enige om, at frit valg i velfærdsprioriteringen flytter indflydelse ud i kommunerne, hvor man har lov til at prioritere asfalt overfor ældrepleje, indebærer frit valg også enorm forskellighed.

Fleksibilitet erstatter ensartethed, fordi realiteten er den, at man i Ringkøbing har ret til at visitere et bad om ugen og rengøring af toiletter hver 14 dag, mens man i Gentofte ønsker to ugentlige bade, samtidig med at pudlens pleje og mosaikvinduerne fortjener stor bevågenhed.

Vi kan grine af yderpunkterne i en kommunal visitering, fordi det forekommer naturligt at prioritere menneskelig værdighed over luksusydelser, men der vil opstå gråzoner lokalt, der er knap så enkle at håndtere.

Det første store dilemma, vi bør overveje, må være:

Skal FOAs fremtidige centrale indsats reduceres til mindste fællesnævner? Hvorved FOAs tillidsfolk bør have maksimal lokal frihed i velfærdsprioriteringen?

Uden at påstå, at alle valg er enten-eller – snarere både-og – bør vi flytte fokus ud, hvor virkeligheden findes, ud i det lokale miljø, hvor samfundes mix af skat og service besluttes. Her blafres de ideologiske faner måske knap så smukt, idet minut-tyranni ikke altid er af det onde, mens fleksibilitet somme tider opleves som et helvede. Er det for frækt at hævde:

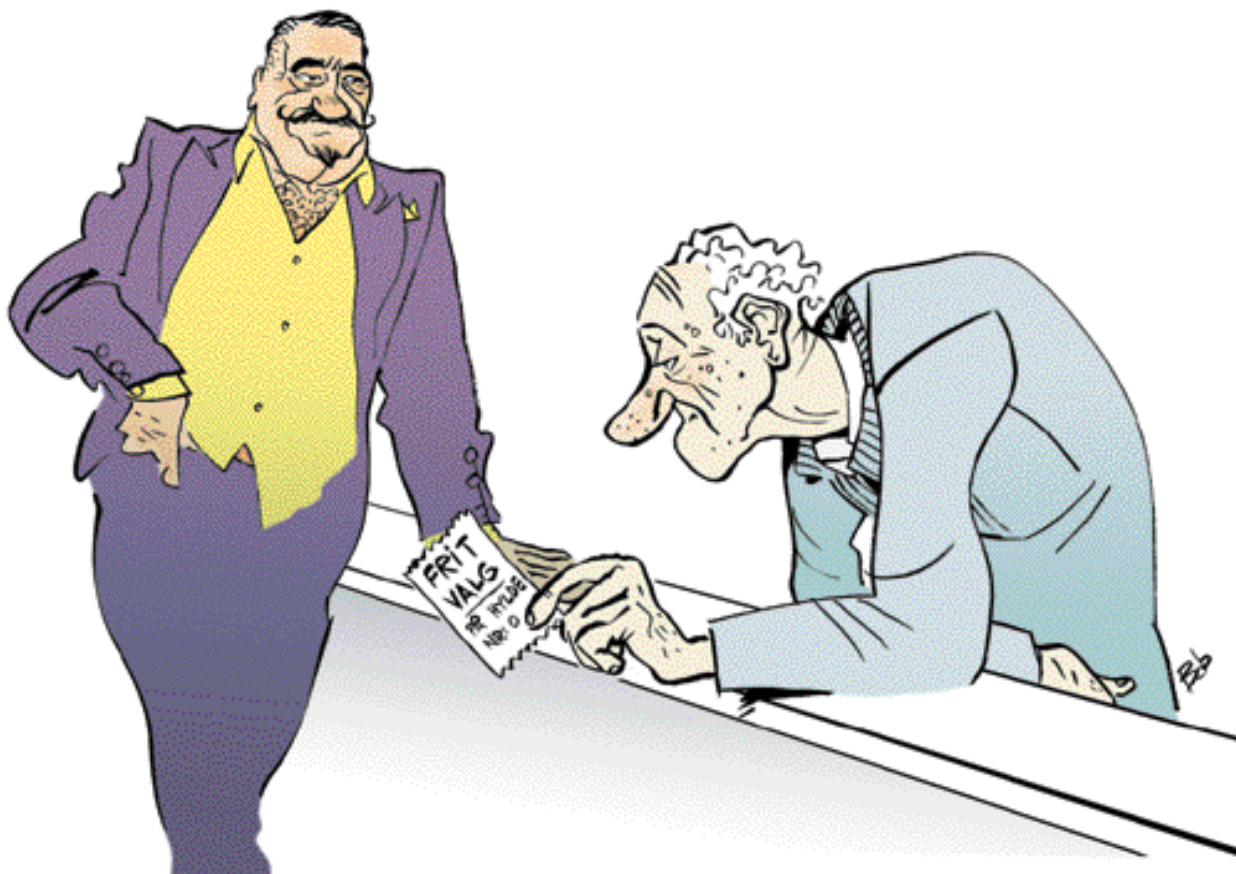
500 millioner kr. ekstra

Regeringen har bevilget 500 millioner kroner ekstra til ældreplejen.
Hvor mange af de penge er brugt til administration af frit valg?
Hvor mange penge er mon brugt til et kvalitetsløft i ældreplejen?

Styring er godt – minut-tyranni er et værktøj

Hvis rengøringen har 10 minutter til lokale A, og det lokale ikke har været brugt, er det tåbeligt ikke at bruge ekstra tid på at komme til bunds i lokale B, der har været anvendt flittigt i ugen. Omvendt er det en tryghed for den enkelte medarbejder, hvis de daglige rutiner beskytter mod krakilske krav.

Er vi ude og besøge den 81-årige fru Hansen, der i løbet af det seneste halve år er faldet af på den, er blevet nusset og indadvendt, kan visiteringen være ren nonsens. Her bør vi bruge tid på at finde ud af, hvorvidt hun blot er inde i en trist periode? Eller er fru Hansen reelt ved at opgive livet? Flexibilitet er påkrævet hos en professionel social- og sundhedshjælper. Omvendt kan det være en enorm belastning, hvis man som hjemmehjælp føler sig presset til "at spille Gud". Visiteringens prioriteringer mellem bad, mad og rengøring er den tryghed, hjemmehjælpen har som værn over for måske modstridende ønsker for fru Hansen – det være sig fra hende selv eller familien.

Det andet store dilemma, vi bør overveje, kan være:

Hvordan får vi en skemalagt arbejdsdag til at være et aktiv og ikke et helvede?

Og hvordan sikrer vi menneskelig værdighed i hverdagen for både borgeren og den professionelle?

Det spørgsmål fører naturligt over til diskussionen om det, der desværre ofte forudsættes, når vi snakker frit valg. Borgeren vælger mellem forskellige leverandører, ikke ydelser.

Privat er godt – det offentlige noget skidt

På det ene side har debatten om frit valg være ideologisk i den forstand, at nogen hævder, at jo mere private firmaer påtager sig, desto billigere bliver det for kommunen og desto bedre kvalitet får borgeren.

På den anden side ved vi, at det er noget sludder.

For det første koster det millioner at etablere et frit valg som administrativt system – endda uden det står helt klart, hvad vi får igen. For det andet findes der gode og dårlige private firmaer. For det tredje findes der tilsvarende gode og dårlige kommunale indsatser. For det fjerde ved vi jo godt, at en ydelse ikke er en ydelse, før den får fagligt indhold. Endelig er det vel en kendsgerning, at selve tilrettelæggelsen af arbejdet påvirker ydelsens kvalitet.

Det giver os et tredje dilemma:

Hvordan får vi nedbrudt skellet mellem offentligt og privat i lyset af, at det er de samme medarbejdere, der knokler begge steder?

Det er – eller burde – nemlig være diskussionen om faglig stolthed, det handler om, når vi snakker frit valg og velfærd. Ikke privat eller offentlig ansættelse, for det er ufrugtbart. Og i den forbindelse bør vi vel spørge os selv, om vi kan lære noget af konkurrencen?

Skal vi have professorer i rengøring?

Hvor har vi tit hørt de irriterende, dumsmarte bemærkninger: "Hjemmehjælperen behøver ingen uddannelse. Alle har varme hænder." Eller det lige så håbløse. "Behøver vi at uddanne rengøringsprofessorer?"

Når vi selv lægger papir eller paneler til miseren, opdager vi med det samme, at der er forskel på den professionelle og amatøreren. Derfor er uddannelse tvingende nødvendigt, hvis vi vil erobre det frie valg. Frit valg for borgeren på ydelser, kræver rent logisk accept af kvalitet og dermed fagligt indhold i uddannelsen.

Det giver ingen mening for Hr. Larsen, hvis han

Reelt frit valg eller camoufleret ideologi?

Ydelser

Frit valg

Leverandører

Hvis frit valg kun handler om leverandører og ikke også om ydelser, hvor meget er borgerens frie valg så værd?

løftes og støttes af en klamphugger, når hans gigtplagede, nedslidte legeme skal bakses i bad. Eller at rækkefølgen i badning, madning, toiletbesøg og rengøring strider mod enhver logik. Den forkætrede anekdote om en borger, der måtte stå afklædt med al den kulde og uværdighed, det indebærer, før hjemmehjælpen ankom, giver heller ingen mening for en professionel. Det er slet og ret manglende omtanke.

Det giver os et fjerde dilemma:

Hvordan skaber vi hurtige, effektive og økonomiske uddannelser? Bør vi droppe de længere "institutionaliserede" og ensartede til fordel for korte, fleksible og tilpassede efteruddannelser?

Det forekommer indlysende, at vi på den lange bane bør arbejde for et højt fagligt indhold. Det giver tryghed, kompetence, kvalitet og tilfredse borgere. Glade borgere giver glade FOA-med-

lemmer – for nu at plagiere Toyota-reklamens "Ingen Jylland Ingen Bistand."

En håndsrækning til de private

Det frie valg skitseres ofte som en håndsrækning til de private. De private er langt de bedste til at levere "tilkøbsydelser".

Er det nu rigtigt? Og hvis ja, så er det jo kun i kraft af gode medarbejdere. Under alle omstændigheder bør vi spørge os selv og dermed overveje femte og sjette dilemma:

*Bør FOA byde ind på tilkøbsydelser?
Skal basispakken i kommunerne nødvendigvis være smal?*

Det er FOA-kompetencer, der leveres af de kolleger, der udfører de basale kommunalt visiterede

Kvantitet eller kvalitet?

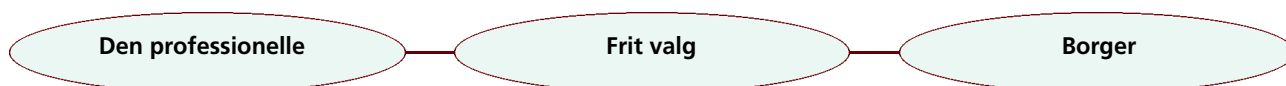
Kommerialisering

Frit valg

Public service

Hvis frit valg handler mere om privatisering end om indholdet af service til borgeren, hvordan sikrer vi os så kvalitet i ydelsen til borgeren?

Ligeværdighed eller service-slave?

Hvordan sikrer vi, at det frie valg maksimerer borgerens service samtidig med, at den professionelle arbejder under værdige og udfordrende forhold?

ydelse. Og det er FOA-kompetencer, der bæres af de mennesker, der leverer tilkøbsydelser.

Hvis det er vore folk, der kommer ud til borgeren med kvalitet, arbejdsglæde og motivation, er det vel vore folk, der bør høste frugterne af en forøget faglig indsats for kvalitet, arbejdsglæde og motivation?

Hvis en bestemt politisk ideologi "opfinder" slogans i velfærdsdebatten om at "pengene følger borgerne", er det så ikke klogere at erobre de slogans? Det frie valg er en nærmest selvindlysende

sandhed, når vi ser på udlicitering og tilkøbsydelser. At det så er enormt dyrt at etablere rammerne for et frit valg – penge der kunne have været brugt på at forbedre den kommunalt visiterede grunddydelse – er en anden snak.

Det er tilfredse borgere, vi ønsker at samarbejde med. Jo mere, de kræver, når de "stemmer med fødderne", desto lettere er det for kommunalpolitikkerne at tænke ældrepleje i stedet for asfalt. Bør vi ikke stå parat til at gribe udfordringen?

Når talen falder på det frie valg, truer automat-piloten med at overtage styringen. Det frie valg ligner jo til forveksling en ideologisk platform.

Siger vi ja til frie valg, siger vi ofte samtidig ja til andre begreber som "pengene følger borgerne" og "supermarkedsmodellen", hvilket fører til en eksplosion af "tilkøbsydelse"?

Og den slags kan vi bestemt ikke lide.

Sæt nu, det frie valg betragtes som sund fornuft? Eller en gave fra himlen? Eller i det mindste er kommet for at blive? Hjemmehjælpen og dagplejen vil jo gerne levere en ydelse, borgeren har brug for. Og borgeren er glad, når den fleksible hjemmehjælp er i stand til at skifte hurtigt og professionelt mellem opgaverne.

Er det naivt?

Vi flytter os kun fremad, når vi fjerner fordommene. Bør vi ikke erobre det frie valg, så vi ser begrebet som en positiv udfordring?

**Forbundet af
Offentligt Ansatte**

Stauings Plads 1-3
1790 København V
Tlf.: 46 97 26 26
www.foa.dk